

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Иван Атанасов Чолаков

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“
в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...,
докторска програма „Методика на обучението по български език и литература“

Автор: *Наталия Иванова Мацева,*

задочен докторант към Катедрата по българска литература и теория на литературата

Тема: *„Развиване на ключовата компетентност „Умения за учене“ при работа с текст в обучението по български език (5. – 7. клас)“*

Научен ръководител: *доц. д-р Фани Евгениева Бойкова*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-541/15.03.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Развиване на ключовата компетентност „Умения за учене“ при работа с текст в обучението по български език (5. – 7. клас)“, чийто автор е Наталия Иванова Мацева, задочен докторант към Катедрата по българска литература и теория на литературата.

Представеният комплект материали от докторант Наталия Иванова Мацева е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивски университет.

Дисертационният труд съдържа увод, четири глави, библиография и приложения. Общият обем е от 208 страници. От тях 154 страници представят основния текст, в който резултатите са онагледени със 76 таблици и фигури; приложенията са 24 в обем от 49 страници. Докторантката демонстрира добра научна подготовка, познаване на изследванията по разглежданата тема и широка библиографска осведоменост по нея. Проучената и експлицирана в текста научна литература включва 74 литературни източника, от които 70 на кирилица и 4 на латиница.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационния труд „Развиване на ключовата компетентност „Умения за учене“ при работа с текст в обучението по български език (5. – 7. клас)“ напълно съответства на съвременните тенденции в обучението по роден език. Нейната актуалност е обусловена от динамиката на образователните промени, изискващи формиране на ключови компетентности в образователния процес – необходимост, заложена в Закона за предучилищното и училищното образование и в редица други нормативни документи. В този смисъл избраният за изследване научен проблем се отличава както с теоретическа, така и с дидактическа актуалност предвид приложимостта на резултатите от педагогическите експерименти в учебната практика.

3. Познаване на проблема

Теоретичното проучване е представено главно в първа глава от дисертационния труд и се основава върху научни схващания за компетентностния подход в образователния процес, за ролята на ключовата компетентност „Умение за учене“ в обучението по роден език, за комуникативната ориентация и текстоцентричния подход в родноезиковото обучение. Очертани са проблемите, свързани с възможностите за системно усвояване на структурните и конвенционалните норми на езика от страна на учениците, а оттам и за усъвършенстване на комуникативната компетентност. Ключовата компетентност „умение за учене“ е разгледана през призмата на разнообразни стратегии в зависимост от поставените цели, упражнения и задачи в хода на урока. Изведени са различни техники за събиране, анализиране, синтезиране и обобщаване на информацията по поставен за обсъждане проблем. Разгледана е и ролята на педагогическата интеракция, способстваща за формирането на концентрация, целенасоченост и постоянство у учениците, както и за налагането на рефлексията и саморефлексията в тяхното поведение.

Предимство на докторантката е нейната професионална ангажираност с преподаването на български език и литература в училище, а това означава, че изведените от нея теоретични постановки са проверени в преподавателската практика, което несъмнено е сред важните достойнства на изследователския подход към поставената тема.

4. Методика на изследването

В увода коректно са формулирани предметът и обектът на дисертационния труд, основните цели и задачи, като за тяхното постигане са изведени адекватни изследователски методи и средства. Очертана е динамиката на развиваните компетентности по отношение на уменията за учене у учениците от пети, шести и седми

клас в продължение на три учебни години. Представена е организацията за провеждането на педагогическия експеримент. Децата работят по групи, като резултатите за всяка от групите се отчитат трикратно – в началото на учебната година (входяща диагностика), в края на първия срок (междинна оценка на напредъка) и в края на учебната година (финално оценяване). Проведеният анализ логично отвежда към конкретни изводи. Резултатите от експерименталното изследване са представени в таблици и нагледни фигури.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

В п ъ р в а г л а в а са засегнати основните аспекти в съвременното обучение по български език. Компетентностният подход е открит като изключително важен компонент за повишаване на качеството на образователния процес по роден език. При неговото прилагане учениците наред с придобитите знания демонстрират и умения при решаването на конкретни комуникативни задачи с различна степен на сложност. За тази цел авторката основателно подчертава необходимостта от разработването на учебни задачи, които да стимулират екипната работа, критическото мислене, творческия подход при взимането на решения и др. Ключовата компетентност „Умение за учене“ се разглежда като базисна за реализиране на прагматичната и когнитивната функция, както и за успешното овладяване на останалите ключови компетентности.

В ъ в т о р а г л а в а докторантката споделя своя педагогически опит в търсенето на подходящи стратегии чрез работа с текст в процеса на урока да се усъвършенства умението за учене. Предлаганите методически разработки на уроци по български език акцентират върху формирането на умения за създаване, разбиране и тълкуване на текстове от различни социални сфери на общуване. Подчертана е необходимостта текстовете да съдържат интригуваща за учениците информация, да съответстват на техните психо-физични особености, да имат ясно изложение с изразени причинно-следствени връзки, да съдържат различни форми на речта – монологична, диалогична. Само по този начин чрез овладяването на прагматичните характеристики на текста ще се усъвършенства комуникативната компетентност на учениците. Поставен е акцент и върху различните форми на оценяване на усвоените знания и умения от страна на учениците и върху начините за формиране на активна позиция от тяхна страна.

Т р е т а г л а в а разглежда значението на образователната среда за повишаване на познавателната активност на учениците. Подчертана е ролята на позитивната класна стая, в основата на която стоят партньорските взаимоотношения и доверието между учениците. Представени са техники като игрови ситуации, мозъчна атака и др., чиято

основна цел е да мотивират учениците в процеса на усвояване на декларативните и процедурните знания в урока. Докторантката подчертава и ролята на учителя като творец и умел организатор на учебния процес в часовете по български език.

В четвърта глава Наталия Мацева обобщава в табличен и графичен вид постигнатите резултати от своето изследване за развиване на ключовата компетентност “Умение за учене“. Анализираните стратегии и представените в дисертационния труд изводи имат подчертана практико-приложна стойност и очертават перспективите за тяхното успешно прилагане в учебния процес по български език.

Приносните моменти в дисертационния труд са коректно формулирани от докторантката.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

По темата на дисертацията докторантката е публикувала шест статии в специализирани издания и е подготвила още една, която е под печат. Всички те, както и целият дисертационен труд, показват трайния интерес на авторката към настоящата тема, Следователно по този показател нейната кандидатура за получаване на научната и образователна степен „доктор“ отговаря на заложените критерии за брой на научни публикации.

7. Автореферат

Авторефератът е с общ обем 32 страници, включващи 29 страници основен текст, опис на цитираната в автореферата литература, списък с публикациите по темата на дисертационния труд и справка за научните приноси на дисертационния труд. В композиционно и съдържателно отношение авторефератът напълно отговаря на структурата на дисертацията, а приносите, формулирани от Наталия Мацева, точно отразяват постигнатото в труда.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Наблюденията, изводите и обобщенията в дисертацията имат сериозна теоретична и практическа стойност. Имайки предвид демонстрирания от Наталия Мацева научноизследователски потенциал, бих ѝ препоръчал да продължи и да задълбочи своите проучвания по темата на дисертационния си труд, тъй като развиването на ключовите компетентности в родноезиковото обучение безспорно има приоритетна позиция в съвременната теоретико-приложна ориентация на родноезиковото обучение.

9. Заключение

Дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на

академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Наталия Иванова Мацева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като демонстрира изследователски качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от оценените по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Наталия Иванова Мацева в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...

30.05. 2023 г.

Изготвил становището: .

.....
(доц. д-р Иван Чолаков)